

BARNEOMBUDET

12. desember 2017

Barneombudets anbefalinger til opplæringslovutvalget - desember 2017

Barneombudet er glad for muligheten til å bidra på første møte til opplæringslovutvalget. Å legge til grunn et barneperspektiv i arbeidet er viktig for å få en ny opplæringslov for er best mulig for barn og unge. Vi vil utfordre utvalget til å bygge på et tydelig barnerettighetsperspektiv. Loven må sikre rettighetene til alle barn, dette kan i noen tilfeller kreve at enkelte barn har behov for positiv særbehandling.

Jeg er glad for at regjeringen har bestemt seg for å sette ned et offentlig utvalg som skal gjennomgå hele opplæringsloven. Det var på tide. Vi har nå en opplæringslov som er svært omfangsrik og fragmentert. Det er nødvendig å rydde i både struktur og hva som bør være regulert på hvilken måte. Siden loven trådte i kraft i 1999 har samfunnet utviklet uten at den har klart å følge med. Dette håper jeg at dere vil gjøre noe med.

Barn og unge har behov for en tydelig lov som ivaretar deres rettigheter. Opplæringsloven må fastsette forpliktelser som sikrer at alle barn får et likeverdig opplæringstilbud av høy kvalitet i et trygt og godt skolemiljø. Barn, unge, foreldre, forskning og tilsyn forteller oss hos Barneombudet at slik er det ikke alltid.

Et tydelig barnerettighetsperspektiv

Retten til utdanning er en grunnleggende menneskerettighet. Den er beskyttet både av Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen art. 28. Når jeg leser mandatet til utvalget har jeg merket meg at det er skrevet mye om pliktene til kommuner, fylkeskommuner og skoler. Jeg er enig i at dette må gjennomgås, men jeg savner et barnerettighetsperspektiv. Det håper jeg utvalget vil sørge for. Et barnerettighetsperspektiv betyr at utvalget ser på elevene som innehavere av rettigheter. Det som fastsettes av plikter for kommuner og fylkeskommuner må ta utgangspunkt i hva som må til for at barnas rett til utdanning skal oppfylles.

Gjør barnekonsekvensvurderinger og involver barn og unge

Barnekonvensjonen art. 4 forplikter staten, som også omfatter offentlige utvalg, til å bidra til at alle egnede lovgivningsmessige og administrative tiltak settes inn for å gjennomføre rettighetene i konvensjonen. For å gjøre dette må utvalget gjøre en barnekonsekvensvurdering, dvs. må vurdere betydningen forslagene deres vil ha for barnas rettigheter. Her må dere blant annet gjennomføre barns beste vurderinger i samsvar med barnekonvensjonen art. 3, sørge for at barn ikke diskrimineres i oppfyllelsen av rettighetene (art. 2) og vurdere om forslagene deres bidrar til barns utvikling (art. 6) for å nevne noe.

Barnekonsekvensvurdering er et område hvor jeg mener at de fleste offentlige utredninger i dag ikke holder mål. Jeg vil utfordre utvalget til å gå i front og gjøre og synliggjøre vurdering av hvilke konsekvenser forslaget vil ha for barns rettigheter. Jeg håper utvalget vil ta barnekonvensjonen på alvor og være et eksempel til etterfølgelse for andre utvalg og for regjeringen når det utarbeides lovforslag. Vær best! Vi vil gjerne bistå i arbeidet med å gjøre gode barnekonsekvensvurderinger.

Barns rett til å bli hørt

Barn har en rett til å bli hørt i forslag som berører dem, jf. barnekonvensjonen art. 12. Utvalget bør se til at barn og unge blir hørt i deres arbeid. En reell involvering krever at utvalget tenker på dette allerede nå. Høring av barn er ikke noe vi gjør når alt er klappet og klart, men noe som skal være gjennomgående. Se vår presentasjon for våre tips og erfaringer.

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no

Innspill til fem områder som utvalget bør se på

Barneombudet har de siste årene sett nærmere på flere områder i skolen hvor barns rettigheter etter opplæringsloven og barnekonvensjonen ikke blir oppfylt. Noen årsaker kan være at loven ikke er klar nok, at det er hjemmel til å gjøre unntak som brukes på en måte som ikke er til barnas beste, at det ikke har konsekvenser å bryte loven eller at skoleeierne/ skolenes kompetanse er for lav.

Vi trenger en opprydning i opplæringsloven. Samtidig må ikke barns rettigheter svekkes med ny lov. Jeg vil trekke frem fem områder som utvalget bør se nærmere på i sitt arbeid:

1) Barnekonvensjonens generelle prinsipper må inn i opplæringsloven

Utvalget bør sørge for at barnekonvensjonens generelle prinsipper, særlig retten til å bli hørt og hensynet til barnets beste, går tydelige frem av ny opplæringslov. Vi har vår fagrapport om spesialundervisningen «uten mål og mening?» sett at vurderingen av barnets beste og høringen av barn ofte mangler. Vi trenger et tydelig krav i opplæringsloven om som forplikter skoleeierne og skolene til dette.

2) Rettighetene til barn med behov for spesialundervisning må ikke svekkes

I fagrapporten om spesialundervisning fant vi også at kvaliteten på spesialundervisningen ikke holder mål mange steder. Elevenes rettigheter må styrkes og kravene til skoleeier må skjerpes. Jeg mener det bl.a. er nødvendig å lovfeste tydeligere krav til spesialpedagogisk kompetanse og krav til PP-tjenesten.

3) Rettighetene til barn med innvandrerbakgrunn må tilpasses barnets opplæringsbehov.

Andelen barn med innvandrerbakgrunn har økt siden opplæringsloven kom. Jeg vil be utvalget se nærmere på hvordan vi skal oppfylle retten til utdanning for barn som kommer til Norge, f. eks. på ungdomstrinnet. Det er problematisk å sende dem inn i videregående opplæring uten tilstrekkelig faglige og språklige kompetanse.

4) Rettighetene til samiske barn må oppfylles

Utvalget bør se på opplæringstilbudet til samiske barn. Jeg vil rette oppmerksomhet mot liten tilgang på læremidler på samisk, manglende verktøy for kartlegging av elevenes særlige behov på samisk og reguleringen av fjernundervisningen. Her er det nødvendig å gjennomgå rettighetene og pliktene, deriblant statens plikter.

5) En klageordning med muskler til å skape endring

Utvalget bør gå gjennom sikkerhetsnettet til elever som ikke får oppfylt sine rettigheter etter loven. Det at barn og unge ikke får den opplæringen de har rett til, er problematisk for den enkelte, familien og for samfunnet.

Utvalget må se på om klagemekanismene er gode nok. Jeg er bekymret for at det har blitt 500 klager færre på spesialundervisning til fylkesmennene siden 2005 uten at noen vet grunnen. I samme periode har vi ikke hatt en markert nedgang på antall elever med spesialundervisning. Vår fagrapport viser at skolenes vedtak om spesialundervisning nødvendigvis ikke har blitt bedre.

Jeg vil også be utvalget om å lovfeste forvaltningssanksjoner og andre reaksjoner om skoleeier og skoler ikke oppfyller lovkravene. Med unntak av de nye reglene om skolemiljø, er det uten konsekvenser å bryte opplæringsloven. Slik kan det ikke være. Troen på god vilje er ikke alltid nok.

Vi vil gjerne diskutere innspillene med utvalget.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Kjersti Botnan Larsen, e-post: kbl@barneombudet.no, telefon: 22 59 39 57 / 466 12 610